

LÄNSSAMRÅDSDSRUPPEN
FÖR ALKOHOL- OCH
DROGFRÅGOR
VÄSTERBOTTENS LÄN
Strategi 2008-10
Aktivitetsplan för 2008

ALKOHOLFRIIT

Jag är för mig. Jag arbetar. Jag pluggar. Jag kör. Jag idrottar. Jag har ansvar. Jag är gravid.

TACK!

Ibland är det läge att avstå

Länssamrådsgruppen i alkohol- och drogfrågor har följande ledamöter:

Ordförande: Harriet Hedlund, politiker, Västerbottens läns Landsting

Sekreterare: Mats Lövgren, socialkonsulent, Länsstyrelsen Västerbotten*

Åsa Domeij, Länsamordnare i alkohol- och drogförebyggandearbete,
Länsstyrelsen Västerbotten*

Samuel Svensson, projektledare ansvarsfull alkoholservering, Länsstyrelsen Västerbotten

Annika Nordström, Hälsoutvecklare, Västerbottens läns Landsting*

Helena Rinnström, Polismyndigheten Västerbottens län

Yngve Sundin, Region Västerbotten

Håkan Lundgren, Vägverket Region Norr

Sture Bäckström, KAF, kommunala alkoholhandläggarföreningen

Rolf Karlsson, Västerbottens Idrottsförbund

Bertil Forsberg/Björn Hansson, Västerbottens läns nykterhetsförbund

Ann-Marie Lindgren, Västerbottens läns bildningsförbund

Bedros Sakayan, Hotell och restaurangföreningen i Umeå

Lena Stiller, ALNA , arbetslivets egen resurs i alkohol- och drogfrågor

* AU-ledamöter

INLEDNING

Länssamrådsgruppen för alkohol- och drogfrågor i Västerbotten är ett samverkansorgan som samlar olika länsövergripande verksamheter. Rådet bildas 1997 på initiativ av dåvarande landshövding med anledning av att en ny alkohollag hade antagits och att det fanns ett intresse från statens sida att man på regional nivå förde ut statens politik i länet. Rådet har sedan vidgats och är numera ett råd för både alkohol- och drogfrågor med fokus på förebyggande arbete. Rådet verkar för idé- och erfarenhetsutbyte mellan olika aktörer inom området och för de intentioner som anges i nationella handlingsplaner.

Riksdagen har antagit handlingsplaner för alkohol- och narkotikapolitiken som ska gälla t.o.m. 2010. I dessa anges vikten av att samordna arbetet med folkhälsoarbete och den nationella handlingsplan som finns för folkhälsa. På nationell nivå kommer fr.o.m. 2008 ett ANT-sekretariat inom regeringskansliet att samordna arbetet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken. Statens folkhälsoinstitut har fått uppdraget att stödja länsstyrelsernas länsamordnarfunktioner.

Mot bakgrund av ökad tillgång och tillgänglighet på alkohol, narkotika och dopningsmedel i landet har man från riksdagens sida sett det som angeläget att stärka det förebyggande arbetet med strategiska insatser på olika nivåer. Alkohol- och narkotikaproblem samspelar i hög grad. Alkohol är en viktig bidragande faktor i många narkotikarelaterade dödsfall. Dopningsmedel bidrar till ökad brottslighet. Tobak är ett allvarligt hälsoproblem. Det finns farmakologiska samspelseffekter, som också inbegriper tobak, så till vida att beroendet av en drog ökar risken att också bli beroende av andra droger.

Det lokala arbetet har lyfts fram som en framgångsfaktor och därför har man stimulerat kommuner ekonomiskt, med bidrag genom Länsstyrelsen, för att tillsätta kommunala samordnare. Länsstyrelsen ska genom en länsamordnarfunktion ansvara för att organisera och samordna arbetet på regional nivå och vara ett stöd för kommunerna. Länsamordnaren är en länk mellan nationell, regional och lokal nivå. Samordning

innebär att mobilisera aktörer regionalt och lokalt i ett strukturerat och långsiktigt förebyggande arbete samt med utgångspunkt från kunskapsbaserade metoder.

Alla verksamheter som ingår i Länsamrådsgruppen är viktiga för att utveckla arbetet i Västerbotten och för att uppnå de intentioner som anges i nationella styrdokument.

För att sprida kunskap och erfarenheter fyller därför en regional samrådsgrupp en viktig funktion.

I föreliggande dokument anges strategi för Länsamrådsgruppens arbete 2008-10, som syftar till att stärka arbetet med alkohol- och drogfrågor i länet.

NATIONELLA STYRDOKUMENT FÖR FÖREBYGGANDE ARBETE

Riksdagen har antagit nationella dokument som ska koordineras på regional- och lokal nivå.

Här sammanfattas ett antal viktiga punkter som utgör utgångspunkt för förebyggande arbete.

Nationell handlingsplan för alkoholpolitiken 2006-10

I denna betonas att det långsiktiga förebyggande arbetet för att minska skador till följd av alkoholkonsumtion måste fortsätta. Arbetet på den lokala nivån är avgörande för framgångsrika resultat. Det är viktigt att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar.

Arbetet ska ta hänsyn till skillnader i behov hos män, kvinnor, olika bakgrund och social tillhörighet.

I handlingsplanen anges bl. a. att:

Ingen alkohol ska förekomma i trafiken, i arbetslivet eller under graviditeten

- *informations- och opinionsbildande insatser*
- *insatser till riskgrupper*

Uppväxten ska vara alkoholfri

- *insatser utifrån olika behov hos flickor och pojkar*
- *insatser för barn till föräldrar med missbruk- eller psykiska problem*

Alkoholdebuten ska skjutas upp

- *insatser för skärpta ålderskontroller*
- *insatser i skolan till elever och föräldrar*
- *insatser där unga vistas*

Berusningsdrickandet ska minska

- insatser till unga vuxna (studenter, arbetslösa, i trafik, arbetsliv och krogmiljö)
- insatser inom primärvården
- tillgänglig vård med kvalitet

Ordna fler alkoholfria miljöer

Den illegala alkoholhanteringen ska bekämpas

Nationell handlingsplan för narkotikapolitiken 2006-10

Det långsiktiga arbetet för att få ett samhälle fritt från narkotika fortsätter.

Det lokala arbetet är avgörande för framgångsrika resultat.

Delmål för att uppnå ett narkotikafritt samhälle:

- Minska rekryteringen till missbruk
- Förmå personer med missbruksproblem att upphöra med sitt missbruk
- Minska tillgången på narkotika

Nationella målområden för folkhälsopolitiken 2003-2010

För att stärka folkhälsoarbetet formulerades 2003 elva strategiska målområden.

Målområde 11:

Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och dopning samt

minskade skadeverkningar av överdrivet spelande.

Insatser mot tobak

Under 2005 skärptes tobakslagen beträffande regler för marknadsföring och reklam av tobak och bättre kontroll av att minderåriga inte köper tobaksvaror. Från juni 2005 är också rökning förbjuden på alla serveringar och andra offentliga lokaler. I lagen finns även bestämmelser om rökfri arbetsmiljö.

Insatser mot dopning

Enligt lagen från 1992 är det förbjudet att föra in dopningspreparat i landet, överlåta dem till andra, förvärva dem i överlåtelsesyfte, tillverka dem, sälja dem, inneha och använda dem (undantag gäller om preparatet används för medicinskt eller vetenskapligt ändamål).

Enligt idrottens regler riskerar den som blir fälld för dopning att bli avstängd från all tävlingsverksamhet upp till två år.

MÅLSÄTTNING FÖR ARBETET PÅ LÄNSNIVÅ

Länssamrådsgruppens funktion är att verka för:

- Samordning, samverkan och samsyn
- Idé och erfarenhetsutbyte
- Initiativ till konferenser och opinionsbildande insatser på det alkohol- och drogpolitiska området

Länssamrådsgruppen ska verka för samverkan på länsnivå mellan olika verksamheter och organisationer som arbetar förebyggande.

Det innebär att verka för en samsyn och utbyte mellan de verksamheter och organisationer som särskilt arbetar med frågor att motverka utvecklingen av ohälsa och riskbeteenden kopplat till alkohol- och drogbruk. Forskning på samhälls- och individnivå bör utgöra utgångspunkt för gemensamt arbete.

Länssamrådsgruppen ska bidra till opinionsbildning och främja ett förebyggande perspektiv inom respektive kommun utifrån de målsättningar som finns angivna i nationella dokument.

LÄNSSAMRÅDSGRUPPENS ARBETE 2008-10

- Länssamrådsgruppen sammanträder 4 ggr/år
- AU förbereder och följer upp frågor
- Länssamrådsgruppens sammanträden fungerar som idéforum för deltagande verksamheter och där olika länsövergripande aktiviteter koordineras
- Alla verksamheter deltar aktivt och lämnar rapporter om pågående aktiviteter med utgångspunkt från nationell målsättning
- Ledamöterna ansvarar för att återföra information i den egna organisationen
- Teman vid länssamrådsgruppens möten: aktuell forskning, specifika verksamheter för förebyggande insatser, länsamordningen/samordningsarbetet i kommunerna, planering av konferenser
- Sprida kunskap i opinionsbildande syfte om utveckling i Västerbotten
- Samverka med andra län kring utbildningar och erfarenhetsutbyte
- Sprida information genom hemsida: www.vasterbottenforebygger.se

AKTIVITETSPLAN FÖR LÄNSSAMRÅDSGRUPPEN 2008

Lansera budskapet kring alkohol- och drogfria zoner:

- Produktion av materialet "Ibland är det läge att avstå - Alkoholfritt, tack!"
- Sprida materialet i länet
- Seminarium med presskonferens

Stötta och genomföra konferenser och utbildningar för olika målgrupper inom alkohol- och drogområdet.

PLATS FÖR IDÉER FÖR KOMMANDE ÅR:

AKTIVITETSPLAN 2009

Idéer:

- Årlig mobiliseringskonferens i länet för myndigheter, organisationer, politiker
- Vidareutveckla "Alkoholritt - tack" för opinionsbildande insatser via media till riskgrupper

AKTIVITETSPLAN 2010

Idéer:

PRESENTATION AV DELTAGANDE MYNDIGHETERS OCH ORGANISATIONERS ALKOHOL- OCH DROGFÖREBYGGANDE VERKSAMHET:

Länsstyrelsen Västerbotten

- Fördelning av utvecklingsmedel, i syfte att stimulera kommunernas alkohol- och drogförebyggande arbete.
- Uppföljning av verksamheter som fått utvecklingsmedel.
- Tillsyn av kommunernas socialtjänst och dess verksamheter.
- Tillsyn utifrån alkohol- och tobakslagen.
- Sprida "Ansvarsfull alkoholservice" i länet, en metod för att förebygga våld, överservice och service av alkohol till minderåriga på krogen.

- Ansvar för länssamordningsfunktion på regional nivå. Vara pådrivande i utvecklings- och förändringsarbetet av det alkohol-, narkotika-, dopnings och tobaksförebyggande arbetet i kommuner och landsting samt verka för gott samarbete även med det civila samhället. *Länssamordnare*, har till uppgift att stödja de kommunala samordnarna i deras uppdrag att utveckla långsiktigt lokalt förebyggande arbete. Följa upp kommunernas arbete samt vara länk mellan regional och nationell nivå kring det alkohol- och drogförebyggande arbetet.

Kommunerna

- har en viktig roll och svarar för det förebyggande arbetet lokalt genom att utveckla en struktur med samordningsfunktion, stöd från kommunledningen, aktuell policy och uppföljning.
- Insatser ska genomföras med effektiva metoder både utifrån att begränsa tillgänglighet men också att påverka efterfrågan både bland unga och vuxna.
- Samverkan måste ske med olika aktörer.

Region Västerbotten

Regionförbundet Västerbottens län (Region Västerbotten) är ett kommunalt samverkansorgan med länets kommuner och Västerbottens läns landsting som medlemmar.

Mål för verksamheten är en fungerande samhällsservice, effektiv samverkan och satsning på folkhälsa, jämställdhet, integration och mångfald.

Regionförbundet ska verka för bättre hälsa och mer jämlik hos regionens invånare. Det ska genomsyra regionförbundets arbete såväl när det gäller organisation, strategier och konkreta insatser.

Arbetet med och bevakning av vård och omsorgsfrågor sker bl.a. kurser och konferenser, genom representation i nationella och regionala arbetsgrupper och via samverkan med olika myndigheter och organisationer. De frågor inom alkohol- och drogområdet som regionen arbetar med avgörs vid regelbundna träffar med länets social- och skolchefer.

Under 2008 kommer särskild frågan om införlivandet av de nationella riktlinjerna för missbruksvården och eventuellt etablerande av ett nationellt och regionalt kunskaps- och utbildningscenter inom beroendevården att bevakas.

Västerbottens läns landsting

Inom Landstinget pågår ett antal större förebyggande insatser:

- *Riskbruksprojektet*, med syfte att öka kompetensen och beredskapen att tidigt identifiera personer med riskabla/skadliga alkoholvanor och att genomföra en intervention. Primärvården har strategisk position i detta arbete då de möter

patienter med olika symtom som kan vara alkoholrelaterade eller sjukdomar som påverkas negativt av en hög alkoholkonsumtion. Vidare tas alkohol upp för diskussion rutinmässigt inom t.ex. mödra- och barnhälsovård. Andra kliniker inom den psykiatriska och somatiska vården är också på gång att utveckla ett systematiskt riskbruksarbete.

- *Västerbottens hälsoundersökningar (VHU)*, med syfte att främja hälsa och förebygga ohälsa. Alkohol- och tobaksvanorna ingår som en naturlig del.
- *Salut- satsningen* är en primärpreventiv satsning inom fyra pilotområden i länet, med syfte att utveckla metoder och verktyg att arbeta förebyggande, bland annat rörande barns och ungdomars psykosociala situation där alkohol och droger ingår som en av flera faktorer.
- *Tobaksfri duo* med syfte att stötta ungdomar att vara tobaksfria.
- *Policy för tobaksfri arbetsmiljö.*
- *Insatser för rökavvänjning inom folkhälsovården.*
- *Aktivt folkhälsoarbete* utifrån de nationella folkhälsomålen, som kompletterats med den psykiska hälsan som ett målområde.

Polismyndigheten i Västerbotten

Narkotikabrott:

- Polisen ska utveckla förmågan att bekämpa narkotikabrottsligheten på alla nivåer – från den grova och organiserade brottsligheten, till gatulangningsnivån och slutligen den lokala missbrukarnivån.
- Utbudet av narkotika ska begränsas.
- Efterfrågan ska minska bland annat genom förebyggande insatser som riktar sig till ungdomar. Man ska försöka identifiera nya unga missbrukare i ett tidigt skede. Antalet misstänkta för ringa narkotikabrott under 21 år ska vara minst 10 %.
- Bekämpningen av narkotikan och därmed relaterad brottslighet ska intensifieras.
- Senast vid utgången av 2009 ska polisen ha en gemensam inriktning och enhetliga metoder för narkotikabekämpningen.

Trafiksäkerhet/samverkan:

- Alkoholutandningsprov ska i normalfallet utföras vid varje polisinitierat möte med fordonsförare.
- Arbetet mot drograttfylleri ska stimuleras genom särskilda informations- och utbildningsinsatser.

Polismyndigheterna ska delta i samverkande insatser för att motverka alkohol- och drogberoende. Exempel på detta är Samverkan mot alkohol och droger i trafiken (SMADIT) som är ett nätverk där polisen, socialtjänsten, sjukvården, kriminalvården med flera samverkar.

Brottsförebyggande arbete:

- Polisens brottsförebyggande strategi fokuserar på arbetsmetoder som riktas mot problem där alkoholkonsumtion är en orsak till våldsbrott.

Krogmiljöer och alkoholförtäring bland ungdomar är några exempel där man bedriver ett aktivt arbete.

Växjömodellen är en metod som används mot langning och tillgänglighetsbegränsning av alkohol till ungdomar. Man ska försöka försena debutåldern för alkoholförtäring och snabbt agera vid misstanke om enskilda ungdomsbrott i samverkan med föräldrar, skola

och sociala myndigheter. Syftet är att försöka förhindra att ungdomar etablerar en kriminell livsstil.

Vägverket Norr

Vägverkets arbetar för minskning av förekomsten av alkohol/droger i trafiken.

- Samverkan mot alkohol- och droger i trafiken

Cirka 60 % av dem som döms för rattfylleri har någon form av alkohol- och/eller drogberoende. Det finns alltså en stor potential för Vägverket att driva på och stödja utvecklingen av system för rehabilitering av alkohol- och drogberoende.

En metod är den s.k. Skelleftemodellen som handlar om att tänka i nya banor, genom snabba insatser och med samverkan mellan polis, socialtjänst och beroendevård hjälpa människor att ta sig ur sin problematik och undvika återfall

Vägverket ska verka för att polisen och kommuner fr.o.m. 2009 ska hantera Skelleftemodellen som en del i sin löpande verksamhet och Vägverkets engagemang ska trappas ned/fasas ut t o m halvårsskiftet 2009. Vägverkets roll i de kommuner där polisen, socialtjänsten i kommunerna och beroendeenheterna inte tillämpar Skelleftemodellen, ska vara samlande, stödjande och pådrivande. Vägverket kan erbjuda projektstöd, i form av utbildning, erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling samt information och utvärdering.

- Alkohol, droger, ungdomar och trafik

Ungdomar (i första hand unga män/pojkar) betraktas som en högriskgrupp därför att de är ovana fordonsförare, har bristande rutin och i stor utsträckning är benägna att ta risker. Detta har, i kombination med alkohol eller andra droger, visat sig vara förödande med svåra olyckor och därmed hög dödlighet som följd. Ungdomar överskattar också i hög grad sin förarkompetens men underskattar samtidigt riskerna i vägtrafiken. Ungdomar (15-24 år) är kraftigt överrepresenterade i andelen alkoholpåverkade dödade personbilsförare.

Vägverket har under många år, i olika projekt, bedrivit attityd- och beteendepåverkande verksamhet gentemot målgruppen ungdomar när det gäller trafiksäkerhet i allmänhet, och alkohol, droger och trafik i synnerhet – de senaste åren i ett nationellt samordnat projekt under namnet Don't drink & drive. Ett annat viktigt verktyg Vägverket förfogar över är förarutbildningen inklusive dess riskutbildning. Riskutbildningen kommer att utökas med obligatoriska inslag om alkohol, droger och trötthet inom de närmaste åren.

- Alkolås

Alkoholpåverkade förare förekommer bland alla trafikanter; yrkeschaufförer, personer som nyttjar fordon i sin tjänst och bland privatpersoner. Tekniska lösningar som alkolås har visat sig vara ett effektivt alternativ för att förhindra alkoholpåverkade förare av olika former av transporter. I ett antal styrande dokument återfinns mål formulerade för Vägverkets verksamhet med alkolås under de närmaste åren.

Västerbottens läns bildningsförbund

Länsbildningsförbundets uppgifter kan sammanfattas i följande punkter:

- opinionsbildning
- omvärldsanalys
- informationsarbete
- samordning
- rådgivning
- folkbildning och utbildning
- kultur

Länsbildningsförbundets medlemmar är följande studieförbund; ABF, Bilda, Folkuniversitet, Medborgarskolan, NBV, Sensus, Studieförbundet samt Studieförbundet Vuxenskolan, länets sju folkhögskolor samt Västerbottens Museum.

Folkhögskolorna har t.ex. utarbetat drogpolicys samt aktualiserar alkohol- och drogfrågan i flera av sina långa kurser.

Studieförbunden ordnar och uppmuntrar till verksamhet med unga, föräldrar samt andra vuxna. Studieförbunden har även alkohol- och drogförebyggande projekt.

De flesta studieförbund har verksamhet i alla länets kommuner.

Västerbottens Idrottsförbund

Idrotten ställer sig bakom samhällets mål att minska alkohol- och tobakskonsumtionen och framförallt att senarelägga ungdomars alkoholdebut. Som landets i särklass största folkrörelse har vi ett särskilt med ansvar i dessa frågor.

Förbundet vill stärka samverkan, det sociala ledarskapet och föreningarnas roll för att minska alkoholkonsumtionen och höja debutåldern bland ungdomar. Man informerar om idrottens riktlinjer för alkohol och tobak och verkar för att föreningar och förbund antar en egen policy utifrån RF:s riktlinjer. Detta innefattar även policy för trafiksäkra och miljöanpassade transporter inom idrotten.

Tillsammans med SISU Idrottsutbildarna, idrottens studieförbund, stöds föreningar och förbund med utbildning, information och rådgivning.

Dopingkommittén i Västerbotten bedriver ett projekt ”Dopingfri miljö” för att försöka skapa ett nätverk mellan olika gym och myndigheter, med syfte att skapa drogfria träningsmiljöer vid de gym som deltar i projektet.

Västerbottens Läns Nykterhetsförbund

Västerbottens läns nykterhetsförbund är en paraplyorganisation för organisationer med alkohol- och drogförebyggande som huvudändamål.

VLN driver aktiviteter för att sprida idéer, fakta och metodkunskap till medlemsorganisationer och andra aktörer. VLN bedriver informationskampanjer riktade till allmänhet, beslutsfattare eller andra nyckelgrupper inom olika områden:

- *"Nykterhet för folkhälsa"* – en kampanjvecka där alkoholen som folkhälsoproblem lyfts fram vid offentliga möten, torgmöten och informationsbord t.ex. på sjukhus och vårdcentraler.
- *"Alkoholfri på sjön"* är en kampanj som drivs tillsammans organisationer och myndigheter i länet, samt ihop med Västernorrlands läns nykterhetsförbund.
- *"Ge barnen en vit jul"*
- Utbildningsdag:
 - *Kvinnor, alkohol och utsatthet*
Målgruppen är främst representanter för student- och ungdomsorganisationer och skolhälsovårdspersonal.
 - *Att diskutera föräldraansvar*
Målgrupp föreningsledare, lärare m.fl.
- *Maskrosbarn – om barn från missbruksmiljö*

ALNA – arbetslivets egen resurs för alkohol- och drogfrågor

Alna hjälper företag och andra organisationer genom att ge råd, stöd och utbildning i frågor som rör alkohol och droger i arbetslivet.

KAF – kommunala alkoholhandläggarföreningen

Representerar länets kommuner i deras uppdrag enligt alkohol- och tobakslagen, med serveringstillstånd och tillsyn.

Hotell- och restaurangnäringen

Representant som bidrar med kunskap och erfarenhet att arbeta med alkohol- och drogfrågor inom krog- och nöjesarrangemang.

ALKOHOLFRIIT

Jag är för ung. Jag arbetar. Jag pluggar. Jag kör. Jag idrottar. Jag har ansvar. Jag är gravid.

TACK!

Ibland är det läge att avstå

